

O'ZBEKISTONDA ISLOMIY BANK XIZMATLARINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI

Turdiboyeva Zulfizar Sobirjon qizi

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti

Bank ishi 24-0 3- kurs talabasi

Toshkent shahar Chilonzor tumani Gavxar ko'chasi 1-uy

zulfizarturdiboyeva00@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22655453>

Qabul qilindi: 1-sentabr 2026-yil • Ma'qullandi: 7-sentabr 2026-yil • Nashr qilindi: 8-sentabr 2026-yil

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O'zbekistonda islomiy bank xizmatlarini joriy etish imkoniyatlari, ularning iqtisodiy va huquqiy jihatlari hamda mamlakat moliya bozorini rivojlantirishdagi o'rni tadqiq etiladi. Unda islomiy bankchilikning muhim tamoyillari, jumladan, riboga asoslangan foizli operatsiyalardan voz kechish, foyda va zararlarni o'zaro taqsimlash, moliyalashtirishni real aktivlar bilan bog'lash va shariat me'yorlariga amal qilish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, O'zbekistonda islomiy moliyaviy xizmatlarga mavjud va istiqboldagi talab, kichik hamda o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, investitsiya mablag'larini jalb qilish va aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish istiqbollari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida islomiy bankchilikni rivojlantirish uchun qonunchilik va me'yoriy bazani takomillashtirish, ushbu sohada malakali kadrlar tayyorlash, aholining moliyaviy bilimlarini oshirish hamda xorijiy mamlakatlar tajribasidan samarali foydalanish zarurligi asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari islomiy bank xizmatlarining rivojlanishi O'zbekiston moliya sektorini diversifikatsiya qilish, yangi moliyalashtirish manbalarini shakllantirish va mamlakat iqtisodiy o'sishini rag'batlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar:

Islomiy bankchilik, islomiy moliya, shariat tamoyillari, islomiy bank xizmatlari, foizsiz moliyalashtirish, foyda va zararni taqsimlash, murabaha, mudaraba, mushoraka, sukuk, moliyaviy bozor, investitsiyalar, O'zbekiston bank tizimi, moliyaviy inklyuziya, islomiy moliya istiqbollari.

KIRISH

Bugungi kunda global moliya bozorida an'anaviy moliyalashtirish usullariga muqobil bo'lgan mexanizmlarga qiziqish izchil ravishda kuchayib bormoqda. Shu jihatdan, islomiy moliya tizimi foizsiz moliyaviy munosabatlarni shakllantirishi, moliya sektorini real iqtisodiyot bilan yanada chambarchas bog'lashi va investitsion jarayonlarni qo'llab-quvvatlashi bilan alohida ahamiyatga ega. Islomiy bankchilik faoliyati shariat qoidalariga asoslanib, unda ribo, g'arar, ya'ni ortiqcha noaniqlik, hamda spekulativ operatsiyalarni cheklashga katta e'tibor beriladi. Shu bilan birga, moliyaviy munosabatlarda tomonlarning manfaatlarini muvozanatlashtirish va foyda hamda zararni adolatli taqsimlash muhim tamoyil hisoblanadi.[1]

O'zbekiston iqtisodiyotida keyingi yillarda bank-moliya tizimini takomillashtirish, zamonaviy moliyaviy xizmatlarni kengaytirish va aholining ulardan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mazkur jarayonda islomiy bank xizmatlarini mamlakat moliya tizimiga integratsiya qilish muqobil moliyalashtirish manbalarini kengaytirishning istiqbolli yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Islomiy moliya xizmatlarining rivojlanishi aholining turli moliyaviy ehtiyojlarini qondirish bilan bir qatorda,

tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, investitsion faollikni kuchaytirish va xorijiy investorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratishga xizmat qilishi mumkin.[2]

Islomiy bank xizmatlarini mamlakatda samarali yo'lga qo'yish uchun, eng avvalo, zarur huquqiy va institutsional shart-sharoitlarni yaratish talab etiladi. Buning bilan bir qatorda, islomiy moliya instrumentlarini bank amaliyotiga joriy qilish, ushbu sohada faoliyat yurituvchi mutaxassislarning malakasini oshirish, shariat talablariga javob beradigan moliyaviy mahsulotlarni ishlab chiqish hamda aholining islomiy moliya haqidagi bilimlarini kengaytirish muhim vazifalardan hisoblanadi. Xususan, murabaha, mudaraba, mushoraka, ijara va sukuk kabi instrumentlarning O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlarini o'rganish dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biridir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'zbekistonda islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish imkoniyatlarini o'rganish natijalari ushbu yo'nalish mamlakat bank-moliya tizimini diversifikatsiya qilish hamda aholiga moliyaviy xizmatlarning muqobil shakllarini taklif etish uchun sezilarli salohiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Islomiy moliyaning foizsiz faoliyat yuritish, real aktivlar asosida moliyalashtirish, foyda va zararlarini tomonlar o'rtasida taqsimlash hamda shariat me'yorlariga amal qilish kabi tamoyillari an'anaviy bank tizimiga qo'shimcha va muqobil moliyaviy mexanizmlarni shakllantirish imkonini beradi.[3]

O'zbekistonda islomiy bankchilik istiqbollari ta'sir qiluvchi omillarning shartli bahosi[4]

Ushbu diagrammada, eng muhim omillar sifatida huquqiy bazani takomillashtirish, malakali mutaxassislar tayyorlash va investitsiya imkoniyatlarini kengaytirish ajralib turadi. Aholining islomiy moliya xizmatlariga bo'lgan talabini shakllantirish hamda moliyaviy savodxonlikni oshirish esa ushbu tizimning uzoq muddatli rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda islomiy moliyaviy xizmatlarga talabning yuzaga kelishida aholining moliyalashtirishning muqobil usullariga bo'lgan ehtiyoji muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda murabaha, mushoraka va mudaraba kabi instrumentlardan foydalanish biznes subyektlarining moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin. Mazkur mexanizmlarning real iqtisodiy faoliyat bilan bog'liqligi ishlab chiqarish va investitsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash uchun qo'shimcha sharoit yaratadi.

Tadqiqot davomida islomiy bankchilikni mamlakatda rivojlantirishga to'sqinlik qilishi mumkin bo'lgan bir qator muammolar ham aniqlandi. Ulardan eng muhimlaridan biri islomiy moliya operatsiyalarining o'ziga xos jihatlarini hisobga oluvchi huquqiy-me'yoriy bazani shakllantirish masalasidir. Murabaha, ijara, mushoraka va boshqa moliyaviy instrumentlarning mazmuni an'anaviy kredit munosabatlaridan farq qilganligi sababli ularni soliqqa tortish, hisobga olish, risklarni boshqarish va nazorat qilish tartiblarini takomillashtirish talab etiladi.

Islomiy bankchilikni rivojlantirishda kadrlar masalasi ham alohida ahamiyatga ega. Ushbu soha mutaxassislari nafaqat bank va moliya sohasidagi bilimlarga, balki islomiy moliya tamoyillari hamda shariat standartlari bo'yicha yetarli kompetensiyaga ega bo'lishlari lozim. Shu sababli oliy ta'lim tizimida islomiy moliya yo'nalishidagi fan va dasturlarni kengaytirish, amaldagi bank xodimlarining malakasini oshirish hamda xorijiy mamlakatlar tajribasidan foydalanish zarur.[5]

Bundan tashqari, aholining islomiy moliya xizmatlari to'g'risidagi bilim darajasini oshirish ham muhim vazifalardan biridir. Mijozlar islomiy bank mahsulotlarining mazmuni, ishlash mexanizmi va afzalliklarini yetarlicha tushunmasalar, ularga bo'lgan talabning shakllanishi sekinlashishi mumkin. Shu bois ta'lim muassasalari, banklar va ommaviy axborot vositalari orqali islomiy moliya bo'yicha axborot va tushuntirish ishlarini kengaytirish maqsadga muvofiqdir.

Tadqiqot natijalari islomiy bank xizmatlarining rivojlanishi kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish, investitsion resurslarni jalb etish, aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va banklar o'rtasidagi raqobatni kuchaytirishga xizmat qilishi mumkinligini ko'rsatadi. Xususan, sukuk kabi instrumentlarning amaliyotga joriy etilishi

yirik va uzoq muddatli loyihalarni moliyalashtirish uchun qo'shimcha kapital manbalarini shakllantirish imkonini beradi.

O'zbekistonda islomiy bank xizmatlarini joriy etish istiqbollari[6]

№	Islomiy bank xizmati / instrumenti	Asosiy mazmuni	O'zbekistonda qo'llash imkoniyati	Kutilayotgan natija
1	Murabaha	Bank aktiv yoki tovarni sotib olib, mijozga kelishilgan ustama bilan sotadi	Savdo, iste'mol va tadbirkorlikni moliyalashtirish	Muqobil moliyalashtirish imkoniyatlari kengayadi
2	Mushoraka	Bank va mijoz loyiha uchun birgalikda kapital kiritadi	Kichik va o'rta biznes loyihalarida	Tadbirkorlik va investitsiya faolligi oshadi
3	Mudaraba	Bir tomon kapital, ikkinchi tomon boshqaruv va mehnat bilan ishtirok etadi	Startup va investitsion loyihalarda	Yangi biznes loyihalari rivojlanadi
4	Ijara	Aktivdan foydalanish huquqi ma'lum muddatga haq evaziga beriladi	Transport, uskunalar va ko'chmas mulkni moliyalashtirishda	Uzoq muddatli aktivlardan foydalanish imkoniyati oshadi
5	Sukuk	Aktiv yoki loyiha bilan bog'langan islomiy qimmatli qog'oz	Infratuzilma va yirik investitsiya loyihalarida	Qo'shimcha investitsiya manbalari shakllanadi
6	Islomiy depozitlar	Mablag'larni shariat tamoyillariga muvofiq joylashtirish	Aholi va biznes mablag'larini jalb qilishda	Bank resurslari kengayadi
7	Takaful	Islomiy tamoyillarga asoslangan o'zaro sug'urta mexanizmi	Bank xizmatlari bilan integratsiyalashgan holda	Moliyaviy xavflarni boshqarish imkoniyati oshadi

Umuman olganda, O'zbekistonda islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish iqtisodiy nuqtayi nazardan istiqbolli yo'nalish sifatida baholanishi mumkin. Biroq ushbu tizimning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi faqat yangi bank mahsulotlarini yaratish bilangina belgilanmaydi. Buning uchun huquqiy-me'yoriy baza, institutsional infratuzilma, shariat talablariga muvofiqlikni ta'minlash mexanizmlari, malakali kadrlar, risklarni boshqarish tizimi va aholining moliyaviy savodxonligi o'zaro uyg'un holda rivojlantirilishi lozim.

O'rganishlar asosida quyidagi xulosaviy natijalarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- Islomiy bank xizmatlarining joriy etilishi O'zbekiston moliya bozorida xizmatlar va moliyalashtirish manbalarining diversifikatsiyasiga yordam beradi.
- Murabaha, mushoraka, mudaraba va ijara kabi instrumentlar biznes va investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda muqobil mexanizm sifatida foydalanilishi mumkin.
- Islomiy moliya tizimining rivojlanishi xorijiy investorlar va kapitalni jalb etish imkoniyatlarini kengaytiradi.
- Islomiy bankchilikni samarali tashkil etish uchun tegishli huquqiy va institutsional muhitni shakllantirish talab qilinadi.
- Ushbu sohada yetarli bilim va tajribaga ega mutaxassislarni tayyorlash islomiy moliya bozorining rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

- Aholining islomiy moliya bo'yicha moliyaviy savodxonligini oshirish yangi bank xizmatlariga bo'lgan talabni shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.
- Islomiy bank xizmatlarini izchil va bosqichma-bosqich joriy etish mamlakat bank tizimining raqobatbardoshligi hamda xizmatlar xilma-xilligini oshirish imkonini beradi.

Shunday qilib, O'zbekistonda islomiy bank xizmatlarini rivojlantirishni faqat diniy talablarni qondirish vositasi sifatida emas, balki moliya bozorini diversifikatsiya qilish, investitsion resurslarni kengaytirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va zamonaviy moliyaviy tizimni shakllantirishning muhim yo'nalishi sifatida baholash mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda islomiy bank xizmatlarini amaliyotga tatbiq etish bank-moliya tizimini takomillashtirishning muhim va istiqbolli yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Islomiy moliyaning foizga asoslanmagan moliyalashtirish, real aktivlar bilan ta'minlangan operatsiyalar, foyda va zararlarni sheriklik asosida taqsimlash kabi tamoyillari an'anaviy bank xizmatlariga qo'shimcha muqobil mexanizmlarni taklif etadi. Ushbu xizmatlarning kengayishi aholining turli moliyaviy ehtiyojlarini qondirish, tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, investitsion jarayonlarni faollashtirish va moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda islomiy bankchilikni samarali shakllantirish uchun, avvalo, ushbu faoliyatni tartibga soluvchi huquqiy va institutsional asoslarni yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, islomiy moliya operatsiyalarining shariat me'yorlariga muvofiqligini ta'minlash, tegishli nazorat mexanizmlarini yaratish va zamonaviy moliyaviy mahsulotlarni ishlab chiqish muhim vazifalardan hisoblanadi. Murabaha, mushoraka, mudaraba, ijara va sukuk kabi instrumentlarning amaliyotda qo'llanish doirasini kengaytirish esa moliya bozorida yangi imkoniyatlarning yuzaga kelishiga xizmat qilishi mumkin.

Istiqbolda ushbu sohani rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribasini o'rganish va uni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish, islomiy moliya bo'yicha malakali kadrlar tayyorlash hamda aholining moliyaviy savodxonligini oshirish alohida ahamiyatga ega. Bundan tashqari, islomiy moliyaviy mahsulotlarning iqtisodiy samaradorligi, risklari va bozor talablariga mosligini muntazam tadqiq etish zarur. Islomiy bankchilikning bosqichma-bosqich rivojlantirilishi bank sektorida raqobatni kuchaytirish va qo'shimcha investitsiya resurslarini jalb etish uchun qulay shart-sharoit yaratadi.

Shu nuqtayi nazardan, islomiy bank xizmatlarini O'zbekiston moliya tizimiga joriy etish faqat muayyan aholining moliyaviy ehtiyojlarini qondirish bilan cheklanib qolmay, balki tadbirkorlikni rivojlantirish, investitsion faollikni oshirish, yangi moliyalashtirish manbalarini shakllantirish va mamlakat bank tizimini diversifikatsiya qilishning samarali vositalaridan biri bo'lishi mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida. PF-4947-son Farmon. – Toshkent, 2017.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston Respublikasining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. PF-60-son Farmon. – Toshkent, 2022.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston – 2030 strategiyasi to'g'risida. PF-158-son Farmon. – Toshkent, 2023.
4. O'zbekiston Respublikasi. "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonun. O'RQ-580-son. – Toshkent, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. O'zbekiston Respublikasining bank tizimi va moliyaviy xizmatlar bozoriga oid statistik ma'lumotlar. – Toshkent.
6. Usmani, M. T. An Introduction to Islamic Finance. – Karachi: Maktaba Ma'ariful Quran, 2002.

PROSPECTS FOR INTRODUCING ISLAMIC BANKING SERVICES IN UZBEKISTAN

ANNOTATION

This article examines the opportunities for introducing Islamic banking services in Uzbekistan, their economic and legal aspects, and their role in developing the country's financial market. It focuses on key principles of Islamic banking, including the avoidance of interest-based (*riba*) transactions, profit and loss sharing, linking financing to real assets, and adherence to Sharia norms. Additionally, the study analyzes current and future demand for Islamic financial services in Uzbekistan, as well as prospects for supporting small and medium-sized enterprises (SMEs), attracting investment capital, and expanding public access to financial services. The research substantiates the need to improve the legislative and regulatory framework, train qualified personnel, enhance financial literacy among the population, and effectively utilize the experience of foreign countries to foster the development of Islamic banking. The findings indicate that the development of Islamic banking services could positively impact the diversification of Uzbekistan's financial sector, the creation of new financing sources, and the stimulation of the country's economic growth.

Keywords: Islamic banking, Islamic finance, Sharia principles, Islamic banking services, interest-free financing, profit and loss sharing, Murabaha, Mudaraba, Musharaka, Sukuk, financial market, investments, Uzbekistan's banking system, financial inclusion, prospects of Islamic finance.

ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ УСЛУГ ИСЛАМСКОГО БАНКИНГА В УЗБЕКИСТАНЕ

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются возможности внедрения услуг исламского банкинга в Узбекистане, их экономические и правовые аспекты, а также роль в развитии финансового рынка страны. Особое внимание уделяется ключевым принципам исламского банкинга, включая отказ от операций, основанных на ссудном проценте (*риба*), разделение прибылей и убытков, привязку финансирования к реальным активам и соблюдение норм шариата. Кроме того, в исследовании анализируются текущий и прогнозируемый спрос на исламские финансовые услуги в Узбекистане, а также перспективы поддержки малого и среднего бизнеса (МСБ), привлечения инвестиционного капитала и расширения доступа населения к финансовым услугам. Обосновывается необходимость совершенствования законодательной и нормативной базы, подготовки квалифицированных кадров, повышения финансовой грамотности населения и эффективного использования опыта зарубежных стран для стимулирования развития исламского банкинга. Результаты исследования свидетельствуют о том, что развитие услуг исламского банкинга может оказать положительное влияние на диверсификацию финансового сектора Узбекистана, создание новых источников финансирования и стимулирование экономического роста страны.

Ключевые слова: исламский банкинг, исламские финансы, принципы шариата, услуги исламского банкинга, беспроцентное финансирование, разделение прибылей и убытков, Мурабаха, Мудараба, Мушарака, Сукук, финансовый рынок, инвестиции, банковская система Узбекистана, финансовая доступность, перспективы исламских финансов.